

azt az egyet akarom még a siker érdekében megemlíteni, hogy rendkívül jó szolgálatot tesz, ha a mérgezett dög tájkán még egy más kisebb, elhullt állatot megpörkölünk (juh, kutya) és egy kötelennel megkötve, a hóban körülvonatjuk. Minél messzebb megyünk a pörkölt állattal, annál biztosabb a siker, mert annál valószínűbb, hogy a farkas csatangelésai közt erre a nyomra akadva, azt mindaddig követi, míg a mérgezett döghöz ér. *R. erdőmester.*

*

»Nem oly fekete az ördög, a minőre festik!« Ne méltóztassék a lapok farkashistóriáinak föltétlenül hitelt adni, mert azok a legtöbbször nem egyebek felfújt dolgoknál, helyesebben riporterri agyrémeknél, a miknek így télvíz idején van a rendes szezonjuk, mint a fiumei czápáknak az uborka-idény alatt. Mihelyt beállnak a hideg, hózivataros idők nálunk, azonnal megjelennek a farkasok is — a napilapok rémmeséi között a fölfalt vándorlegénynyel együtt, mert a régi tradícionális gyakorlat szerint ez szokott az első áldozata lenni — természetesen csakis a csizmaszárig — az ádáz fenevadaknak. Jön azután a szegény drótostót, a kít, miután csizmát nem visel: egészen az egérfogóig megesznek a farkasok; a vándor köszörüst azonban nem, mert ez — a *Kukutyini-Hirharang* értesülése szerint olyan pokoli szikrazáport ont a jóféle sárospataki fenéköből a csikaszok felé, hogy azok valamennyien Pokolegyháza felé iramodnak a felettébbvaló félelem miatt. — Eközben szaporodnak az egyéb hírek is. Sokan igen sok farkast látnak s a hír száll szájról-szájra, minek következtében, természetesen, a farkasok száma felettébb való szaporodási arányokat ölt... A lapok hasábjait írják tele az »egyes határokat előzőnlő farkasinváziók«-ról, tuczatszámra felfalt drótostótokról s elfajult szibériai állapotokat emlegetnek, követelve a csendőrörsök szaporítását és a villamvilágítás bevezetését sürgetik. Ám a botrány csak fokozódik egy »jól gtesült: vidéki levelező azon »tudósítására«, hogy immár a farkasok kezdenek az ablakokon bevonítani, sonkát, kolbászt a kéményekből rekvirálni és a bölcsöböl kikapkodják a gyereket stb. stb. Budapesten az elképedés nagy és az elsőszörnyűködés igen tág arányokat ölt... A kávéházakban erélyesebb rendszabályokat kezdenek emlegetni, az emberek s a kuruczok panaszkodnak a kormányra, hogy »minden a régiben van«... mert, hogy a »paktum« a farkasokra is kell, hogy kiterjedjen... Interpelláció készül. Szerencsére Transvaalban czudarúl elverik az angolokat, a mi más irányt ad a figyelemnek s nagyon meleg lesz. Az első tavaszi napsugártól azután úgy elolvadnak a farkasok, mintha nem is lettek volna — minthogy nem is voltak. Farkasbőr sehol sem kapható. Ellenben a vándorlegény megkerül, az elparentált drótostótok is ép elevenen kurjogtatják végig a faluk hosszát. Miután pedig igazában így áll a dolog és nem másképp — azt hisszük, nem igen van szükségünk országos mozgalomra a farkasok kimérgezése ügyében, sőt *hivatalos* vadászatokat se ajánlhatunk, mert tapasztalás szerint az ilyenek semmi eredményre sem vezetnek.

Szives vadászüdvőt!

Szerkesztők.

T. Szerkesztőség! Folyó hó 6-án utam a Keszthely melletti »Hévíz« fürdőtelepen vitt keresztül. Meglepetve láttam, hogy az épületek falain felfutó vadszöllő-indákon egész csapat *seregély* lakmározik a vadszöllő bogycin. Daczára a 8 fokos hidegnek, elég vidáman ugrándoztak, csipegették az aszott bogycinokat. Másnap 10 drb. megjelent községünkben is, mely szomszédos a fürdő-teleppel, beszállásolták magukat az urasági lakás udvarába, melynek falain szintén van felfutó vadszöllő; ezen élőködnek már napok óta. Felborzolt tollal ülnek az indákon s olyan szelidek, hogy majd egy lépésnyire bevárják az embert. Értékes, hogy éjjelre az istálló eresze alá és a falon levő szellőző lyukakba húzódnak. Reggel ismét elfoglalják helyüket

a vadszöllő-indákon és a lugas lécezen; ha a hó esik, a lugas alá húzódnak. Érdeklődéssel várom, meddig bírják a hideget ezek a szegény ittrekedt vándorok.

Alsó Páhok, 1901. január 13.

Keleti Ferencz.

T. Szerkesztőség! A napokban Kolozsvártt került egy *Acanthis canabina* (kenderike), a melyen az albinizmus és halványosság együttes jelensége látható.

Kolozsvár, 1901. január.

Bod Péter.

T. Szerkesztőség! A múlt napokban fiam kitett egy kalitkát a kertünkbe s két nap alatt 6 darab czinegét fogott. Ezeket elhelyezte a hálószoza egy ablakába s pompásan etette napraforgó és tökmag s szalonna-darabkákkal s egy csészébe vizet adott nekik azzal a szándékkal, hogy a kikelet első napján szabadon eresztik őket. Nagy volt azonban szegénynek a meglepetése s bánata, midőn már a következő nap 3 halott feküdt az ablakban. Miután mindenük elegendő volt s pompás lakás s kosztban részesültek, magam is csodálkoztam a dőlgon. Mielőtt tehát a fiú annak rendje s módja szerint, czeremóniák között az apró kedvenc halottakat a kis kertecskébe eltemette volna, megvizsgáltam őket. Hát uram fia, — mindegyiknek be volt fejecskéje törve s a parányi agyveleje hiányzott! Hamarjában nem is tudtam, mire véljem a dolgot, mert innen az ablakba semmi idegen lény nem férközhetett, — de még fel sem ocsúdtam bámulatomból, a mint az ablakból szörnyű véskiáltások és sipongások ütök meg a füleimet. Odatekintek s elhül a vér ereimben a nagy megbotránkozástól. Egy jószág, — mely tekintetre is sokkal gyengébb volt testvéreinél, — menyét módjára csimpeszkedik a másikba s erős csőröcsapásokkal vagdalja a madárka fejecskéjét, mely erős sipongások között akar menekülni s öszsze-vissza röpdös az ablakban, de a kis bestia nem hagyja áldozatát egy pillanatra sem, míg végre lepottyannak mindketten az ablak deszkájára. Itt felül a rabló a másik fejére s pár pillanat alatt kilyukasztja annak koponyáját s mint a kijól végzi dolgát, — elkezd pompás nyugalommal lakmározni az agyveleiből! Erre azonban az én türelmem elfogyott s rögtön ítélőbiróságot összeállítva, megcsiptem a rablógyilkost s úgy vágtam a szoba padlójára, hogy örökre elment a kedve a gyilkolásoktól. Azóta a fiú is elégette a kalitkáját, hogy ily szomorú történeteknek ne lehessen többé tanuja.

N.-Sinken 1900. decz. 21.

Craus Géza,
magyar kir. erdőész.

VEGYESEK.

A gyilkos állatok ellen a középkorban, különösen Franciaországban, formálisan pört indítottak s a legtöbbször elmarasztalták őket. Így 1499-ben halálra ítélték Párisban egy bikát, a mely dühében egy tizenégy éves leánykát úgy felöklelt, hogy rövid idő múlva belehalt. Az ítélet kötél általi halál volt s a bikát csakugyan fölakasztották. — Dille város levéltárában megvannak egy disznó elleni pör iratai. A disznó egy kis gyermeket megölt s megette. 1474-ben Flaconban hasonló bűn miatt szintén halálra ítélték egy disznót. Mindkét disznót kötél általi halálra ítélték s az ítéletet egy külön erre a célra készült akasztófán hajtották végre.

A sofial állatkert. A bolgár főváros legelőkelőbb negyedében van a fejedelem botanikus kertje és állatkertje. Az állatkertben rendkívül szép a madarak osztálya, mely nemcsak fajokban való gazdagságával, hanem czélszerű berendezésével is megragadja a szemlélő figyelmét. A bulgáriai emlősök legtöbb faja képviselve van a fejedelem állatkertjében; az exotikus állatok közül csak néhány valóban szép oroslán van meg, azért, hogy az ottani közönség megismerje azt az állatot, amely az ország czímerében van. Az állatkertet a fejedelem teljesen saját költségén létesítette s hogy a közönség is megtekinthesse, a hét két napján bárkit díjtalanul bebocsátanak.

Minimális csodák. Az organikus világ szervezete a legapróbb részletekben is annyira pontos és finom alkotású, hogy még a szakembert is bámulatba ejtik. Egy éjjeli pillangó hernyójának legkevesebb 2000 apró izma van, melyek a helyváltoztatást eszközlik. Az emberi test felületén több, mint két millió pórus van, melyek a bőrleégzésre szolgálnak. Ha az apró lyukakat egymás mellé tennők, 15 kilométer hosszú szakadatlan vonalat kapnánk. Az arteriák és vénák hossza, beleértve az úgynevezett »hajszaél-nyeket« is, körülbelül szintén 15 kilométer. A vérben millió meg millió vörsejt úszik, a szem retinahártyáján levő idegpálczikák száma, melyek a fényingert veszik fel, 30 millió. Az agy szürke állományában 600 millió szürke idegsejt van; egy egészséges tüdejű ember tüdejében 1600 millió tüdőhólyagocskán keresztül történik az oxigén felvétele.

Elhullatják-e a szaru-szarvú állatok fejdíszüket? Ez a kérdés régi idők óta vita tárgyát képezi a természetvizsgálók között. Most végre egy megfigyelés eldöntötte a kérdést. A berlini állatkertben egy Arkalzerge elhullatta szarvait s azok helyén új szaru képződött. Az észak-amerikai Gabel-antilop is ledobja nagyobb időközökben szarvait s újakat kap. Néha nagyobb juhtenyésztő helyeken is tapasztalták, hogy az öregebb kosok ledobják szarvaikat s helyükbe újak nőnek.

Egy királysast fogtak 1844-ben Franciaország la Manche tartományában. A sas nyakán egy arany örv volt s abba a következő vers volt vésvé:

Caucasus patria, Fulgur nomen,
Radinszki dominus mihi est. (1740.)

Magyarul: »Kaukázus a hazám, Fulgur (villám) a nevem, Radinszki birtokában vagyok. (1740.)«

Svájc őslakói — törpék. A Schaffhausen mellett eszközölt ásátások alkalmával a többi lelet között néhány emberi csontvázat is találtak, melyeknek magassága mintegy 140 cm. Ezek a csontvázak felnőtt embereké lehettek, mint az elhasznált fogazat bizonyítja. A radiographia útján megállapították, hogy a csontvázak egészen normális fejlődésűek s a csontok teljesen megegyeznek a teljesen kifejlesztett csontokkal, nem pedig elcsontosodott porcok, mint az abnormis fejlődésű törpéknél. Ez a lelet azt bizonyítja, hogy Svájc őslakói eredetileg törpék voltak, a mit történelmi, azaz jobban mondva, mondai adatok is támogatnak. Ugyanis már *Homeros* és *Herodotos* is tesznek említést a törpékről, akik a hegyek és az erdők között élnek és a svájci nép ajkán számos ősrégi monda van elterjedve, melyek a hegyek közt élő törpékről szólnak.

A keresztes vipera Szászországban. Szászországban a hivatalos jelentések szerint 1895-ben 2654 keresztes viperát fogtak; 1896-ban 3294-et, 1897-ben már csak 2073-at, 1898-ban 1946-ot, 1899-ben pedig 1895-öt sikerült ártalmatlanná tenni. A kormány a megölt viperákért 1889-ben 1070 márkát, 1897-ben 327,35 márkát fizetett. 1893-ban 291,90-et. 1899-ben pedig csak 284,25 márkára rúgott a viperákért fizetett összeg. Az utolsó tizenegy év alatt a *Quelsnitz* kerületben 28378 viperát pusztítottak el s ezért a kormány 6331,10 márkát fizetett. Szászország egyes helyein vannak némelyek, a kik a viperafogást hivatásszerűleg űzik. — Ezek között leghíresebb a *vogtlandi Rindfleisch K. A.*, a ki a lefolyt 11 év alatt 4778 élő viperát fogott s legnagyobbbrészt tudományos intézeteknek adta el jó áron.

IRODALOM.

A »MAGYAR ISKOLASZER-MUZEUM« februári száma megjelent intézetünk kiadásában válogatott tartalommal és számos illusztrációval. Az első cikkelye, melyet *dr. Lendl Adolf* írt, az *Országos Tanszermuzeumi Bizottságnak* szól, bírálhatja annak működését. A második értekezés tanulságosan ismerteti az *iskolai képvetítő készülékeket*. Igen érdekes magyarázatot találunk benne továbbá arról, *hogy hányféleképpen lehet egy és ugyanazt az állatot kitömní? A* biológiai állatcsoportok és iskolai preparatumok, továbbá többféle készülék leírása változatossá teszi e füzet tartalmát. — Minden hazai iskolának ajánlhatjuk e folyóiratot, amelynek évi folyamát 5 koronáért meg lehet rendelni intézetünkben.

AZ ÁLLATOK REGEVILÁGA. Igen kedves s tudományos szempontból is érdekes könyv jelent meg ezen a címen. A madarak, házi állatok, rémek és csodák felől szájról-szájra szálló mondákat, hitregéket, meséket, bohókás történeteket, hiedelmeket, babonákat, példabeszédeket és népdalokat gyűjtötte össze *Krenedits Ferencz* s azok alapján könnyed tőll, mesemondó ügyességgel állítja elének a magyar embert, a magyar asszonyt és a magyar gyereket, a mint többnyire szeretettel és gyöngédséggel foglalkoznak a csókával, kakukkal, a galambbal, a hatyuval, a daruval, kócsaggal, a kedves fecskével, a tyúkokkal, kutyussal, báránnyal, lóval, tehénnel és így tovább s mint ékesítik föl magukat az állatok tulajdonságaival s mint népestül be az ember elméje a körülte járó és fölötte röpökdő állatok élettörténetkéivel. *Krenedits* könyve háromszázhusz oldalas nagy munka és magyar a tárgya, érzése, levegője. Rászolgált arra, hogy dicsérettel szóljunk róla s kedves olvasmányúl ajánljuk. A könyvről egyébként a lapunk múlt számához adott irodalmi értesítő részletesebb tájékoztatást közöl, mely tudósításban felsorolják részben a napi sajtó nyilatkozatai. A könyvet jobban hozzáférhetővé óhajtván tenni, bizományba vettük s az a lapunkhoz intézett megrendelés útján is megszerezhető. Ára: 4 kor.

A KAGYLÓS RÁKOKRÓL. Az Akadémia legújabb kiadványa *«A magyarországi kagylós rákok»* címet viseli; a *Vitéz* féle díjjal jutalmazott pályamunka *Dr. Daday Jenő* tollából. A ki ezt az egyszerű címet olvassa aligha sejtí, hogy benne egy törhetetlen szorgalommal végig küzdött, tudós életpálya egy nagy feladatának utolsó sorompóját érte el. A kolozsvári Orvos-Termtud. Értesítő tanúsága szerint ugyanis, *Daday*, mint a kolozsvári egyetem akkori tanársegéde, a 70-es évek végén fogott hozzá édesvizeink mikroszkopi állatvilágának kutatásához, ismertetéséhez és jóformán egyedüli munkása hazánkban annak a tudományos mozgalomnak, a mely külföldön azóta is oly sok kiváló elmét foglalkoztatott, oly nagy és sokoldalú irodalmat hozott létre. A belvizek gerincztelen faunájáról szóló külföldi könyvekben mindenütt feltaláljuk *Daday* nevét a legelső tudósok között s nem kis meglepődésünkre szolgál, ha olvassuk, hogyan reprodukálják e könyvek repertoriumai francia felületességgel, vagy német alapossággal az ő számos dolgozatának magyar címeit. Adatait felhasználták mindenütt s hazánkat megmentette attól a szegénytől, hogy legalább e téren, mint a tudomány terra inkognitójára tóduljanak ide a kíváncsi idegen kutatók. Az állattannak azon érdekes szakkörében, a melyet *Daday* tűzött ki programmjában, — nem maradtunk a külföld mögött; ő betöltötte munkakörét, beváltotta terveit és munkásságát akár mint tudós, akár mint tanár, egyaránt hálás elismerés illeti. Termékenységét dolgában jóformán első helyen áll a magyar zoológusok között. Számát sem tudom azon sok kisebb-nagyobb jelentéseknek, értekezéseknek és monografiáknak, a melyekben munkája eredményeit kisebb-nagyobb vonatkozási körök szerint közzé tette. Az Akadémia és más társulatok támogatásával bejárta hazánk legérdekesebb tóvidékeit s a Táttra, a Retyerát, az alföldi székes és az erdélyi sós területek vizeiben, meg a Balatonban stb. végzett búvárlatai azon vidékek lokális édesvízi faunájának egyegy kis jellemképét eredményezték. Mindegyikük egy lépéssel járult az ország faunisztikai megismeréséhez s adataik összefoglalása már az alsóbbrendű állatvilág csoportonként való feldolgozását is lehetővé tette. Így jelentek meg e czéltudatos munka gyümölcsei: *«A magyarországi éveszlábú rákok ma-*